

Ozorowski, Mieczysław

Tożsamość i posługa biskupa w nauczaniu Bł. Jana Pawła II

Studia Teologiczne 29, 57-69

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. MIECZYŚLAW OZOROWSKI

TOŻSAMOŚĆ I POSŁUGA BISKUPA W NAUCZANIU BŁ. JANA PAWŁA II

Treść: Wstęp; 1. Podstawy powołania biskupiego w Kościele; 2. Kolegialność biskupów;
3. Posługa biskupa diecezjalnego; Zakończenie.

Wstęp

Biskupi w Kościele zostali powołani przez Chrystusa do szczególnej posługi. Zostali wezwani przez Pana, aby na wzór Apostołów porzucić wszystko i oddać się na wyłączną służbę Bogu i ludziom w Kościele. Naśladuje on Chrystusa upodabiając się do Niego przez świętość życia. Nosi on w sercu troskę o cały Kościół, rozproszony na ziemi, i wielkodusznie oddaje swoje siły powierzonej sobie wspólnocie Kościoła lokalnego. Jest on prorokiem, świadkiem i sługą nadziei¹. W niniejszym opracowaniu postaramy się ukazać, opierając się na nauczaniu Błogosławionego Papieża Jana Pawła II, powołanie, tożsamość i posłannictwo biskupa w Kościele.

1. Podstawy powołania biskupiego w Kościele

Z woli Chrystusa biskupi, jako następcy Apostołów, są świadkami i kontynuatorami tajemnicy Kościoła (PG 1). Podobnie, jak życie i działalność Chrystusa były odzwierciedleniem obecności Ojca i Ducha Świętego w świecie, podobnie i biskup jest znakiem obecności i działania całej Trójcy Świętej (PG 7)². Trynitarny fundament posługi biskupiej zobowiązuje go do odpowiedniego sposobu życia, co odczytujemy wyraźnie w następujących słowach: „wobec trzynitarnego charakteru swego życia, każdy biskup w swojej posłudze zobowiązany jest do czuwania z miłością nad swoją owczarnią, w której został postawiony przez Ducha Świętego, aby

¹ JAN PAWEŁ II, Adhortacja apostołska *Pastores gregis* 13; dalej PG.

² R. SŁUPEK, *Jesteśmy Kościołem Trójjedynego Boga. Kolegialność Kościoła według Yves'a Congara*, Lublin 2004.

kierować Kościołem Bożym: W imię Ojca, którego obraz uobecnia; w imię Jezusa Chrystusa, Jego Syna, przez którego ustanowiony został mistrzem, kapłanem i pasterzem; w imię Ducha Świętego, który daje życie Kościołowi i podtrzymuje słabość ludzką swoją mocą” (PG 7). Treści te są przypomniane przy udzielaniu święceń biskupich w liturgii rzymskiej³. Podczas konsekracji biskupiej, w geście nałożenia rąk, urzeczywistnia się przekaz misji apostołskiej związanej z duchowym darem Ducha Świętego (KK 21).

Ze względu na chrystusowe, boskie pochodzenie tego urzędu, od starożytności osoba biskupa cieszyła się szczególnym szacunkiem wiernych⁴. W wielu kulturach do dzisiaj pozostał zwyczaj całowania biskupa w rękę jak kochającego Ojca, dawcy życia. Ojcowski wymiar powołania biskupiego znajduje swój obraz w symbolice katedry, która przywołuje ojcowską władzę Boga, i która może być zajmowana jedynie przez biskupa (PG 11).

Chrystus Dobry Pasterz jest wzorem życia i posługi każdego biskupa⁵. Wskazuje On na odpowiedni styl życia i posługi biskupa, na przyjęcie i przeżywanie dziedzictwa duchowego. Jest On zachętą do wejścia w dynamizm pasterskiej pro-egzystencji, składając codziennie dar z siebie samego w ofierze dla braci. Niewątpliwie wymaga to od biskupa postawy służby, przenikniętej siłą ducha, apostołską odwagą i ufnym zawierzeniem mocy Ducha Świętego. Powinien więc naśladować kenozę Chrystusa Sługi, pokornego i ubogiego tak, aby posługa pasterska ukazywała w nim prawdziwe oblicze Jezusa (PG 11). Papież Jan Paweł II podkreślał następujące cechy osobowe biskupa: wzorowe życie moralne, zdolność do nawiązywania autentycznych i konstruktywnych relacji z ludźmi, zdolność do utrzymywania dialogu, postawa otwarta oraz zachęcająca do współpracy ze wszystkimi, dobroć serca, cierpliwość i wyrozumiałość. Jeżeli zaś chodzi o kolegialną posługę episkopatu to sakramentalne braterstwo ma prowadzić od wzajemnego przyjęcia i szacunku, do troskliwej życzliwości i konkretnej współpracy. Te cechy uzdalniają go do odrzucania ciągle grożących każdemu wierzącemu pokus egoizmu i indywidualizmu, z których łatwo rodzą się – także we wspólnocie kościelnej – rywalizacja, bezwzględne dążenie do kariery, nieufność, zazdrość a także nieosobowe i biurokratyczne sprawowanie władzy kościelnej.

³ Obrzędy święceń biskupa, prezbitera i diakonów, w: *Pontyfikał Rzymski*, Katowice 1999 s. 23.

⁴ E. DASSMANN, *Powstanie i teologiczne uzasadnienie kościelnych urzędów w starożytnym kościele*, *Communio* (1997)3, s. 27.

⁵ JAN PAWEŁ II, *Homilia na zakończenie Synodu. Ukazujcie oblicze Chrystusa Dobrego Pasterza*, *L' OssRom(Pl)* (2002)1, s. 37.

Postawa biskupa znajduje swoją realizację sakramentalną. Sprawując codziennie Eucharystię z Chrystusem, biskup powinien codziennie powierzać siebie Bogu Ojcu, wyrażając ofiarniczy wymiar swojej posługi (PG 16). Powinno również znaleźć swoje odzwierciedlenie w przyjęciu drogi Rad Ewangelicznych, ponieważ biskup jest osobą konsekrowaną: „W życiu biskupa powinno jaśnieć życie Jezusa, a więc jego posłuszeństwo Ojcu aż do śmierci, i to śmierci krzyżowej (por. Flp 2,8). Jego miłość czysta i dziewicza oraz Jego ubóstwo, będące absolutną wolnością wobec dóbr ziemskich” (PG 18). To duch Ośmiu Błogosławieństw powinien przenikać życie i postępowanie biskupa na co dzień. Świadectiono życia, jest dla biskupa - pasterza źródłem autorytetu moralnego. To ono sprawia, że sprawowanie urzędu i wykonywanie rzeczywistej władzy staje się bardziej skuteczne duszpastersko, a uzyskana wiarygodność moralna ułatwia przyjęcie decyzji, zaś autentycznemu nauczaniu lud Boży może pewniej zaufać (PG 11).

Obrzęd święceń biskupich posiada głęboką i bogatą symbolikę. Jan Paweł II zwracał szczególną uwagę na symbolikę przekazania pierścienia. Znak ten jest wezwaniem do przyjęcia zobowiązania, związanego z odzwierciedleniem w sobie dziewiczej miłości Chrystusa wobec swoich wiernych (1P 1,22), aby budować wzajemne relacje oparte na wzajemnym szacunku i poważaniu na podobieństwo zgodnej i miłującej się rodziny (PG 38).

To sam Chrystusa ustanowił dwunastu Apostołów, aby byli nieustannie z Nim, aby przylgnęli do Niego oraz aby podjęli się misji kontynuacji Jego dzieła na ziemi. Misja Dwunastu jest odzwierciedleniem i uczestnictwem w misji samego Pana, który głosi naukę, uzdrawia chorych, wypędza złe duchy itd⁶. Grupa dwunastu Apostołów stała się w ten sposób szczególną rzeczywistością społeczno-kościelną, odrębną i pod pewnymi względami niepowtarzalną. Biskupi stali się następcami Apostołów, pasterzami Kościoła, a ich związek z Chrystusem jest ścisły (KDK 19-20)⁷.

Sam Pan dał Apostołom i ich następcom nakaz oraz władzę, aby nauczali wszystkie narody, by uświęcali ludzi w prawdzie i aby byli ich pasterzami (DB 2). Nie mniej jednak Jezus nie określił dokładnie nazw urzędów, ich liczby oraz struktury. Wyraźnie jednak wskazywał, że duch służby powinien cechować posługiwanie kościelne, które ewidentnie odróżnia się od sposobu sprawowania władzy w społeczeństwie świeckim (KDK

⁶ JAN PAWEŁ II, Kościół – wspólnota hierarchiczna zbudowana na fundamencie Dwunastu. Katecheza środowowa z 1.07.1992, Wierzę w Kościół, Watykan 1995, n. 2.

⁷ Cz. BARTNIK, *Kościół Jezusa Chrystusa*, Wrocław 1982 s. 192-193.

24, PG10, KKK 877)⁸. Konkretnie urzędy kościelne w pierwotnym Kościele były tworzone w odpowiedzi na uwarunkowania społeczno-historyczne, oraz ze względu na wzrastającą świadomość ludu Bożego. Chodziło tu o sprawowanie liturgii, szafowanie sakramentów, głoszenie i strzeżenie prawowiernej nauki a także kierowanie wspólnotą w duchu miłości i troski braterskiej⁹. Biskupi są następcami Apostołów nie tylko w autorytecie i świętej władzy, ale także w formie apostołskiego życia, czyli nieustannym czuwaniu nad ludem Bożym (PG 43). Na Kościele spoczywa obowiązek krzewienia wiary i niesienia zbawienia, które zostało wysłużone przez Chrystusa (Mt 28,19-20). Biskupi odziedziczyli po Apostołach ten wyraźny nakaz i kontynuują to dzieło w łączności z Następcą Piotra, biskupem Rzymu, wspomagani przez kapłanów i diakonów przekonani, że Chrystus ich wspomaga swoją łaską i mocą życia¹⁰.

2. Kolegialność biskupów

Papież Jan Paweł II wielokrotnie przypominał, że do podstawowych zadań biskupa należy troska o jedność i łączność Kościoła lokalnego z Kościołem powszechnym, a przede wszystkim z Biskupem Rzymu (PG 55). Jedność Kościoła, a w nim jedność kolegium biskupiego, odwzorowuje jedność samej Trójcy Świętej (PG 8). To niezgłębite misterium Trójcy jest wzorem jedności i niepodzielności Kościoła, a w konsekwencji jest wzorem jedności i niepodzielności, ale także powszechności episkopatu¹¹. Kolegium biskupie składa się z przedstawicieli wielu różnorodnych tradycji kościelnych i językowych. Ukazuje ono jedność trzody Chrystusowej, pochodzącej z różnych kontynentów, państw, społeczeństw i kultur (KK 22). Jedność Episkopatu jest nie tylko obrazem, ale elementem konstytutywnym jedności Kościoła¹².

Chrystus powołując Apostołów ustanowił z nich kolegium, czyli stały zespół, na czele którego postawił Piotra. Podobnie obecnie cały episkopat, czyli

⁸ E. DASSMANN, *Powstanie i teologiczne uzasadnienie kościelnych urzędów w starożytnym kościele*, *Communio* (1997)3, s. 21-22; E. OZOROWSKI, *Kościół*, Wrocław 1984 s. 146.

⁹ A. ŚWIDERKÓWNA, *Pierwsi świadkowie, Pisma Ojców Apostolskich*, Warszawa 1998 s. 120.

¹⁰ A. DULLES, *Posługa kapłańska we współczesnym świecie*, Kraków 2005 s. 40.

¹¹ E. OZOROWSKI, *Kolegialność biskupów – jej soborowa idea i realizacja*, *Studia Teologiczne Białystok, Drohiczyn, Łomża* 23(2005) s. 53.

¹² JAN PAWEŁ II, *List apostolski Motu proprio o naturze teologicznej i prawnej Konferencji Episkopatów, Apostolos suos*, L'OssRom(PL) (1999)1, 8.

wspólnota biskupów oraz Biskup Rzymu pozostają we wzajemnej łączności (KK 19; KPK Kan. 330). Ta kolegialna jedność biskupów znajduje swoją podstawę w sakramencie święceń, a także w komunii hierarchicznej. Biskup nigdy nie jest sam, nie tylko dlatego, że pozostaje w łączności z Bogiem Ojcem przez Syna i w Duchu Świętym, ale zawsze pozostaje ze swoimi braćmi w biskupstwie oraz łączy się z Następcą św. Piotra (PG 8). Biskup Rzymu, Następca św. Piotra na tej stolicy, jednocześnie jest Głową Kolegium (KKK 880)¹³. Jan Paweł II wyraźnie zrównoważył naukę Soboru Watykańskiego II o kolegialności episkopatu i prymacie papieża (KK 22), wskazując, że również papież nie może funkcjonować bez biskupów i całego Kościoła.

Papież przypominał, że kolegium biskupów jest „niepodzielnym podmiotem teologicznym” (PG 8). Podobnie jak Kościół jest jeden i niepodzielny, tak również kolegium biskupów jest niepodzielnym podmiotem, który działa i sprawuje władzę w ścisłej łączności z Biskupem Rzymu. W tym kolegialnym urzędzie uczestniczą wszyscy biskupi. Przez sam fakt otrzymania święceń stają się oni członkami tego Kolegium¹⁴. Każdy biskup, nawet ten, który nie stoi na czele żadnego Kościoła partykularnego, otrzymuje udział we władzy Chrystusa, Głowy i Pasterza Kościoła. Do Kolegium przynależą więc również biskupi pomocniczy, przedstawiciele Stolicy Apostolskiej, biskupi seniorzy (PG 8).

Posługa biskupa w kościele partykularnym jest również widocznym i realnym znakiem urzeczywistniania się Kościoła powszechnego w kościele lokalnym. Biskup jest odpowiedzialny, aby Kościół partykularny był ukształtowany na obraz Kościoła powszechnego, z jego wszystkimi cechami konstytutywnymi. Jan Paweł II podkreślał, że „wszyscy biskupi zatem, rezydujący we własnych Kościołach partykularnych, rozproszonych po świecie, a zarazem zawsze zachowujący komunie hierarchiczną z Głową Kolegium biskupów i z samym Kolegium, w znaczący sposób wyrażają powszechność Kościoła, a równocześnie nadają to samo znamie powszechności własnemu Kościołowi partykularnemu” (PG 55). Znamie powszechności realizuje się w każdym Kościele partykularnym. Rzeczywistość komunii jest podstawą relacji pomiędzy Kolegium Biskupów, Biskupem Rzymu oraz pomiędzy poszczególnymi biskupami. Biskup diecezjalny nie może skutecznie sprawować swojej władzy i urzędu bez hierarchicznej komunii z Papieżem i Kolegium Biskupów. Podobnie Biskup Rzymu, Głowa Kole-

¹³ Kongregacja Nauki Wiary, List *Communione notio* (28 maja 1992 r., 9) podkreśla także), 12.

¹⁴ JAN PAWEŁ II, List apostolski *Motu proprio* o naturze teologicznej i prawnej Konferencji Episkopatów, *Apostolos suos*, L'OssRom(PL) (1999)1, 12.

gium Biskupiego, sprawując swoją najwyższą posługę pasterską wobec Kościoła, musi zawsze działać w komunii ze wszystkimi innymi biskupami, w łączności z całym Kościołem (PG 56).

Władza kolegialna biskupów ujawnia się w sposób uroczysty podczas zgromadzenia soborowego (KKK 884). Również zgromadzenie synodalne jest wyrazem kolegialnej troski biskupów o los Kościoła powszechnego. Zgromadzeni na Synodzie biskupi zazwyczaj nie rozstrzygają ani nie wydają dekretów, rozpatrują przedstawione sprawy oraz wysuwają wnioski. Głos decydujący należy do Biskupa Rzymu, który ma prawo zatwierdzić decyzje Synodów i Soborów (PG 8). Biskupi mogą też gromadzić się i obradować na synodach i soborach prowincjonalnych oraz regularnie pracować i podejmować wspólne ustalenia w ramach narodowych Konferencji Episkopatu (KKK 887). W ten sposób biskupi przyczyniają się do wzrostu wiary i większego zachowania dyscypliny kościelnej. Kolegialna troska biskupów powinna koncentrować się na ubogich, prześladowanych za wiarę, a także na misjonarzach, pracujących na całej ziemi (KKK 886). Ważnym zadaniem jest wynikającym z kolegialności jest zwrócenie uwagi na promocję dialogu ekumenicznego i między religijnego (PG 64).

Jednym z przejawów komunii pomiędzy biskupami a Katedrą Piotrową są wizyty *ad limina Apostolorum*. Nie jest to tylko kurtuazyjna pielgrzymka do grobów książąt apostołów Piotra i Pawła, ale jest to wymiana duchowych darów i informacji. W tym czasie, w odpowiednich urządach Stolicy Apostolskiej jest składane pięcioletnie sprawozdanie z działalności Kościoła lokalnego, ale jest to również okazja do indywidualnej i zbiorowej konsultacji, gdy są przygotowywane ważne dokumenty kościelne (PG 57).

Jan Paweł II zachęcał również biskupów do wspierania komunii pomiędzy diecezjami i wzywał do solidarności między Kościołami, szczególnie tzw. „starej” i „młodej” ewangelizacji. Działania te mogą przyjąć formę instytucjonalną (np.: Synodów prowincjonalnych) jak również mogą mieć kształt osobistych inicjatyw na rzecz ewangelizacji i budowania Królestwa Bożego. W sposób szczególny Papież wskazał na troskę o Kościoły wschodnie, gdzie tradycja kolegialna jest głęboko zakorzeniona i posiada wiele różnorodnych przejawów (PG 60-61).

3. Posługa biskupa diecezjalnego

Posługa Biskupa jako następcy Apostołów polega na realizacji misyjnego posłannictwa. Cała posługa pasterska biskupa jest postrzegana, jako

udział w jedynej i powszechnej misji Chrystusa o potrójnym charakterze: nauczania, uświęcania i pasterzowania (przewodnictwa)¹⁵. Jest to odzwierciedlenie potrójnego wymiaru służby i posłannictwa Chrystusa: proroka, Kapłana i Króla. Misja Chrystusowa jest jedyna, chociaż posiada potrójny wymiar. Wykonywanie jednej z trzech funkcji aktualizuje całą władzę biskupią¹⁶. Jan Paweł II przypominał, że „biskup, kiedy naucza, równocześnie uświęca i kieruje Ludem Bożym; uświęcając, naucza także i kieruje; kierując, naucza i uświęca” (PG 9). Przez święcenia biskupie udzielona jest specjalna łaska uzdalniająca do wypełnienia potrójnego posłannictwa. Owocne wypełnienie misji biskupiej byłoby niemożliwe bez specjalnego daru Ducha Świętego udzielonego w czasie konsekracji biskupiej¹⁷.

Posługa głoszenia słowa wymieniana jest na pierwszym miejscu. Wynika ona z wyraźnego nakazu Chrystusa: „Idźcie na cały świat i głoscie Ewangelię...” (Mk 16,15). Jan Paweł II przypominał, że Chrystus Zmartwychwstały powierzył wspólnocie swoich uczniów obowiązek głoszenia Ewangelii i że ten obowiązek spoczywa na wszystkich wierzących a przede wszystkim na biskupach (PG 26)¹⁸. W czasie święceń biskupich wykonywany w tym zakresie jest szczególny znak: nałożenia na głowę otwartego Ewangeliarza. Oznacza on, że Słowo Boże ogarnia i strzeże posługę biskupa, a także, że jego życie powinno być całkowicie poddane temu Słowu¹⁹. Misja nauczania obejmuje również zadanie strzeżenia nienaruszonego depozytu wiary.

Jan Paweł II przypomina tu tradycyjną naukę Soboru Watykańskiego II (KDK 25). Każdy biskup jest autentycznym nauczycielem wiary, którą należy przyjąć i zastosować w postępowaniu moralnym. Biskup nie głosi więc własnych idei, czy pomysłów na życie, ale jego nauka opiera się ściśle na Objawieniu Bożym²⁰. „Jest to więc słowo, które we wspólnocie i wobec niej, nie jest już po prostu słowem biskupa, jako osoby prywatnej, lecz słowem Pasterza, które umacnia w wierze, gromadzi wokół tajemnicy Bożej i rodzi życie” (PG 29). To autorytatywne nauczanie biskup powinien potwierdzić świadectwem swojego życia (PG 26, 31; EiE 49)²¹.

¹⁵ H. BOGACKI, *Hierarchiczna struktura Kościoła*, „Ateneum Kapłańskie” 68 (1965), s. 291

¹⁶ JAN PAWEŁ II, List apostolski *Motu proprio* o naturze teologicznej i prawnej Konferencji Episkopatów, *Apostolos suos*, L`OssRom(PL) (1999)1, 11.

¹⁷ M. KOŁODZIEJCZYK, *Sakramentalność episkopatu*, w: *Idee przewodnie posoborowej Konstytucji o Kościele*, Kraków 1971, s. 213.

¹⁸ A. DULLES, *Posługa kapłańska we współczesnym świecie*, Kraków 2005, s. 36-39.

¹⁹ J.C. TSAI-FA, *Głosiciel Ewangelii*, L`OssRom (PL) (2002)1, s. 8.

²⁰ J. MEISNER, *Wiarygodny nauczyciel*, L`OssRom(PL) (2002)1, s.10-11.

²¹ A. NAPIÓRKOWSKI, *Bosko-ludzka wspólnota, Podstawy katolickiej eklezjologii integralnej*, Kraków 2010 s. 273.

Powinien tak dostosować swój przekaz, aby był zrozumiały i przyjęty przez wierzących. Powinien też być świadomy wyzwań, jakie niesie współczesny świat oraz powinien mieć odwagę stawić im czoło. Najważniejszym wyzwaniem apostołskimi misji biskupa jest wprowadzenie swego ludu w serce tajemnicy wiary, gdzie może się on spotkać z żywą osobą Chrystusa, który jest niezmiennym źródłem i stałym punktem odniesienia dla całego doświadczenia chrześcijańskiego (PG 27)²². Całe przepowiadanie biskupa powinno być ukierunkowane na ewangelizację kultury i interkulturację tak, aby Ewangelia kształtowała serca ludzi i obyczaje narodów (PG 30)²³. To głoszenie Słowa posiada charakter ewangelizacyjny i katechetyczny (CT 63).

Biskup nie tylko osobiście jest głosicielem Ewangelii, ale odpowiada również za nauczanie w swojej diecezji. Jan Paweł II przypominał, że biskup powinien troszczyć się o odpowiednią w tym zakresie formację: kapłanów, diakonów, osób konsekrowanych, ojców i matek rodzin, osób zaangażowanych w duszpasterstwie, a zwłaszcza katechetów, ale również wykładowców teologii i nauk kościelnych (PG 29, EiE 51)²⁴. W sposób szczególny swoją troską biskup powinien objąć środki masowego przekazu²⁵. Ważną sprawą jest bowiem nie tylko prawowierność nauki, ale również, aby prawda Boża została usłyszana i przyjęta (PG 30, EiE 63).

Kolejnym zadaniem biskupa jest uświęcanie Ludu Bożego. Jan Paweł II określił biskupa mianem „szafarza łaski najwyższego kapłaństwa” (PG 32). Episkop posiada pełnie sakramentu święceń, co wskazuje na głęboko kapłańską koncepcję jego urzędu. Wewnętrzna jedność posługi biskupiej wypływa ze święceń i posiada naturę kapłańską²⁶. Biskup w swojej diecezji jest szafarzem wszystkich sakramentów oraz ekonomem łaski świętości, wpływającej z najwyższego kapłaństwa²⁷. Biskup nie tylko sprawuje wszystkie sakramenty, a zwłaszcza Eucharystię, ale również przewodniczy świętym obrzędom, Liturgii Godzin. Do jego zadań należy również promowanie życia liturgicznego i autentycznej pobożności ludowej (PG 33). Celebracje, którym przewodniczy biskup, powinny być wzorem dla wszystkich innych obrzędów. Biskup jest odpowiedzialny za za-

²² J. RATZINGER, *Urząd Nauczycielski*, L'OssRom(PL) (2002)1, s. 25.

²³ P. POUPARD, *Ewangelizacja kultury*, L'OssRom(PL) (2002)1, s. 11-12.

²⁴ Z. GROCHOLEWSKI, *Munus docendi* i formacja kapłanów, L'OssRom(PL) (2002)1, s. 10.

²⁵ J. FOLEY, *W świecie społecznego przekazu*, L'OssRom(PL) (2002)1, s. 9.

²⁶ J.S. MARTINS, *Misja uświęcania*, L'OssRom(PL) (2002)1, s. 8-9.

²⁷ A. ROULHAC DE ROCHEBRUNE, *Il vescovo, "econo" nella grazia del sacerdozio supreme, in particolare nell'Eucharistia*, w: *Il vescovi e il loro minister*, a cura di P. Goyret, Citta del Vaticano 2000 s. 144

pewnienie niedzielnego dostępu do Stołu Eucharystycznego dla wszystkich swoich wiernych (PG 37).

Istnieje szczególny związek biskupa ze sprawowaną Eucharystią. Jako przewodniczący celebracji eucharystycznej przyczynia się on do budowania Kościoła, misterium komunii i misji. Podczas sprawowania Najświętszej ofiary, dokonuje się dzieło naszego odkupienia i uświęcenia, a także pogłębia się zjednoczenie wiernych, którzy stają się jednym ciałem w Chrystusie (PG 37, EdE 21). W uroczyscie sprawowanej celebracji eucharystycznej pod przewodnictwem biskupa, ukazuje się on, jako widzialny ojciec i szafarz swoich wiernych, umacniając w ten sposób więź wzajemnej komunii (PG 37)²⁸.

Biskup jako ekonom łaski najwyższego kapłaństwa dba o to, aby wierni mieli dostęp do sakramentalnego źródła, dlatego dba o rozwój powołań do kapłaństwa, oraz o odpowiednią formację swoich duchownych, którym sam udziela święceń prezbiteratu i diakonatu. W ten sposób wypełnia misję rządzenia jak również służy wspólnocie wiernych, dla której został ustanowiony pasterzem²⁹. Biskup jest animatorem życia liturgicznego i ponosi odpowiedzialność za organizację życia sakramentalnego w swojej diecezji³⁰. Powinien, więc troszczyć się o odpowiednie przygotowanie swoich wiernych do przyjęcia poszczególnych sakramentów. W sposób szczególny powinien on zadbać o właściwą inicjację chrześcijańska dzieci i młodzieży, poprzez odpowiednią katechezę i stopniowe angażowanie w życie wspólnoty (PG 38). Powinien też zapobiegać wprowadzaniu przez duchownych i wiernych świeckich różnych zmian w obowiązujących księgach i celebracjach liturgicznych, które są niezgodne z nauczaniem i dyscypliną kościelną oraz prowadzą do zatarcia rzeczywistego obrazu liturgii Kościoła (KKK 1125). W sposób szczególny Jan Paweł II zwracał uwagę na sakrament pokuty. Biskupi powinni czuwać nad właściwym sprawowaniem sakramentu pojednania i zapewnić wiernym dostęp do spowiedzi. Wiąże się to z odpowiednim wyborem i przygotowaniem szafarzy (PG 39). Powinni też zadbać o odprawianie egzorcyzmów i modlitw o uzdrowienie wg przepisów oraz nauki Kościoła.

²⁸ W. KASPER, *Sakrament jedności. Eucharystia i Kościół*, Kielce 2005, s. 117-146

²⁹ Kongregacja do spraw Biskupów. *Dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów Apostolorum Successores*, Kielce 2005, nr 145.

³⁰ J. LÓPEZ MARTÍN, *Il vescovo, primo animatore dello spirito della liturgia*, *Rivista Liturgica* 90 (2003)2 - 3, s. 307.

Ważnym przejawem uświęcenia Ludu Bożego jest pobożność ludowa, która stanowi swoisty skarb duchowości w życiu wspólnoty. Biskupi promując różne formy pobożności ludowej powinni zadbać, aby prowadziła ona do żywego i prawdziwego kontaktu z Chrystusem (PG 40)³¹. Pobożność ta powinna znaleźć odzwierciedlenie w odpowiednich przepisach i regulacjach prawnych, ustanowionych przez pasterza diecezji.

Kościół biskupa jest jego katedra. To przede wszystkim w tym kościele biskup przewodniczy liturgii i sprawuje posługę sakramentalną. Jest to kościół matka wszystkich kościołów diecezjalnych, znak jedności i centrum życia liturgicznego diecezji (PG34)³².

Posługę uświęcania biskup powinien poprzeć osobistym zaangażowaniem w rozwój swojego życia duchowego. Jan Paweł II przypominał, że „biskup musi przebyć własną drogę uświęcenia, dając z siebie wszystko, aby upodobnić się do Chrystusa, doskonałego Człowieka”³³. W przeciwnym wypadku jego rola zostanie zredukowana do czysto zewnętrznej funkcji ze szkodą dla swojej wiarygodności u duchowieństwa i wiernych, przyczyniając się do umniejszenia owocności dzieła pasterskiego³⁴. Osobista świętość biskupa jest motywem umocnienia Ludu Bożego w jego pielgrzymce i w dawaniu świadectwa wobec świata (PG 41)³⁵.

Biskup, powołany przez Chrystusa, jako następca Apostołów, jest pasterzem powierzonej mu części Ludu Bożego. Funkcja kierowania, pasterzowania albo rządzenia jest realizowana przez funkcje nauczania i uświęcania, a jednocześnie jest z nimi ściśle związana (PG 43). Władza biskupia pochodzi od Chrystusa, ale powinna być ona sprawowana w duchu służby a nie zaszczytu, jak nauczali ojcowie Soboru Watykańskiego II: „Biskupstwo jest imieniem służby, nie zaszczytu, ponieważ biskup ma bardziej służyć niż panować zgodnie z przykazaniem Nauczyciela”³⁶.

Celem władzy biskupiej w Kościele jest budowanie Ludu Bożego, co wymaga od pasterza diecezji umiejętności nawiązywania kontaktu z wierzącymi oraz skuteczne wskazywanie najlepszego i największego wzoru, którym jest Chrystus Dobry Pasterz. Władza biskupia jest prawdziwa i rzeczy-

³¹ Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii z 17 grudnia 2001 r., Poznań 2003, nr 21, s. 24-25.

³² P. TENA, *L'évêque en sa cathédrale*, *Notitiae* 31 (1995) s. 384-408.

³³ JAN PAWEŁ II, Homilia na rozpoczęcie X Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów (30 września 2001), 5: *AAS* 94 (2002), 111.

³⁴ JAN PAWEŁ II, *Wstańcie, chodźmy!*, Kraków 2004, s. 42.

³⁵ J.S. MARTINS, *Misja uświęcania*, *L'OssRom*(PL) (2002)1, s. 8-9.

³⁶ Pontyfikał Rzymski, Obrzędy Święceń Biskupów, Prezbiterów i Diakonów: Projekt homilii.

wista i polega na podejmowaniu obiektywnych aktów jurysdykcyjnych, które umożliwiają sprawowanie posługi (*munus pastorale*) otrzymanej w sakramencie święceń (PG 43). Autorytet sprawowanej władzy, rodzi się jednakże z osobistego świadectwa życia biskupa, świadectwa wiary, nadziei i miłości. Bez tego świadectwa, przypomina Jan Paweł II, akty władzy przyjmowane byłyby z trudnością i oporem. Biskup powinien rządzić sercem pokornego sługi i kochającego pasterza, który prowadzi swoją owczarnię, szukając najpierw chwały Bożej oraz zbawienia dusz (Łk 22,26-27) (PK 43).

Wszyscy ochrzczeni są odpowiedzialni za Kościół i na mocy chrztu są wezwani do współpracy w budowaniu Ciała Chrystusa, każdy według swoich sił, darów i uprawnień. Biskup, jako pasterz posiadający realną władzę, powinien być otwarty na współpracę z różnymi doradczymi organami kolegialnymi w diecezji dla budowania wspólnego dobra (PG 44). Biskup powinien więc dążyć do realizowania zbawienia poprzez jedność w różnorodności, poprzez pomoc w synergii różnych osób zaangażowanych, aby można było wspólnie kroczyć drogą wiary i misji. Biskup musi podjąć wysiłek tworzenia w swoim kościele partykularnym struktury komunii: kurii, parafii, seminarium duchownego itd. (PG 45).

Papież Jan Paweł II zwrócił uwagę, że biskup powinien szczególną troską otoczyć strukturę parafialną. W czasie wizytacji kanonicznych powinien on dołożyć starań, aby osobiście spotkać z duszpasterzami, wiernymi i wspólnotami działającymi w parafii (PG 46). W sposób szczególny pasterz diecezji powinien dbać o wspólnotę swojego prezbiterium. Powinien „być dla swoich kapłanów ojcem i bratem, który miłuje ich, słucha, przyjmuje, poprawia, pociesza, stara się z nimi współpracować oraz, w miarę możliwości, zabiega o ich dobro na płaszczyźnie ludzkiej, duchowej, kapłańskiej i ekonomicznej” (PG 47)³⁷. Ta troska o swoich kapłanów rozpoczyna się już w seminarium, stąd formacja kandydatów do kapłaństwa jest sprawą pierwszorzędnej wagi. Błogosławiony Papież przypominał, że pierwszą siłą wzbudzającą i kształtującą powołania jest modlitwa, która jest pomocna w słuchaniu głosu Chrystusa (PG 48). Biskup odpowiedzialny jest również za diakonów stałych (PG 49) oraz powinien być opiekunem osób konsekrowanych (PG 50)³⁸. Biskup powinien czuwać nad rozwojem apostolatu świeckich oraz promować programy formacyjne, przygotowujące do podjęcia posługi w Kościele i społeczeństwie, polegającej przede wszystkim

³⁷ E.C. SZOKA, *Ojciec kapłanów*, L'OssRom(PL) (2002)1, s. 26-27.

³⁸ E.M. SOMALO, *Wobec osób poświęconych Bogu*, L'OssRom(PL) (2002)1, s.16-17.

na niesieniu mocy Ewangelii we wszystkie dziedziny życia (PG 51). Jan Paweł II, wielki promotor rodziny, przypomniał biskupom o obowiązku troski o rodzinę i obronę jej wartości w świecie (PG 52). Biskupi powinni też towarzyszyć ludziom młodym, ponieważ oni są przyszłością Kościoła (PG 53). Duszpasterstwo młodzieży powinno zostać powierzone osobom, które potrafią przekazać miłość Jezusa i przykładem życia świadczyć o Jego życiodajnej obecności.

Zakończenie

Błogosławiony Papież Jan Paweł II w swoim nauczaniu o posłudze biskupiej przypomina, że fundamentem tożsamości i posłannictwa biskupa w Kościele jest osoba Jezusa Chrystusa Dobrego Pasterza. Źródło tego posłannictwa znajduje się w niezgłębionym Misterium Trójcy Świętej. Sam Chrystus ustanowił Kolegium Dwunastu Apostołów. Ich następcami są biskupi, którzy kontynuują ich misję strzeżenia i przekazywania nauki Chrystusowej oraz Tradycji Apostolskiej. Uwarunkowania historyczne przyczyniły się do konkretnego określenia funkcji biskupiej, polegającej na pełnieniu zadań nauczycielskich i liturgicznych, służących wzrostowi i uświęceniu Kościoła oraz kierowaniu wspólnotą w duchu miłości braterskiej. Podstawowym zadaniem biskupów jest podtrzymywanie jedności powierzonego im Kościoła partykularnego z Kościołem powszechnym, czyli utrzymywanie więzi z Kolegium biskupów i Papieżem – Głową Kościoła. W Kościele lokalnym misja pasterska biskupa jest realizowana na trzech płaszczyznach: nauczania, uświęcani i prowadzenia. Jest to odzwierciedlenie potrójnego wymiaru służby i posłannictwa Chrystusa – Proroka, Kapłana i Króla.

L'IDENTITÉ ET LE MINISTÈRE DE L'ÉVÊQUE DAN L'ENSEIGNEMENT DE B. JEAN PAUL II

RÉSUMÉ

Le Pape Jean Paul II rappelle dans son enseignement que le fondement de l'identité et du ministère de l'évêque dans l'Église reste toujours la personne de Jésus Christ – Bon Pasteur. La source de cette mission se trouve dans le mystère de la Sainte Trinité. Jésus Christ lui-même a instauré le Collège des Douze Apôtres. Les circonstances historiques ont indiqué d'une manière concrète le fonctionnement de la charge épiscopale. Les évêques ont un devoir de garder l'unité entre l'Église locale et l'Église universelle. Ils doivent tenir le lien avec le Collège des évêques et avec le Pape – Tête de l'Église. Dans l'Église locale la mission de l'évêque consiste sur trois niveaux : enseignement, sanctification et direction, à l'image du Christ – Prophète, Prêtre et Roi.